

A félelem zsoltára Iancu Laura:
Kinek a semmi a
mindene,
Magyar Napló, 2012.

Versbe zárt félelem. Talán ezekkel a szavakkal lehetne a leginkább jellemezni Iancu Laurának, a nemrég József Attila-díjjal kitüntetett költőnőnek legújabb, harmadik verseskötetét. A Magyar Napló Kiadó gondozásában, 2012 júniusában megjelent *Kinek a semmi a mindene* című karcsú kötetet olvasva egy percig sem kételkedhetünk abban, hogy itt többről van szó, mint „futószalag költészetéről”: a legutolsó gondolatjelleg megkomponált hitvallással van dolgunk.

Az öt tematikus ciklusba osztott versbeszéd egyetlen sora sem hagy kétséget szerzőjének szakrális elköteleződése felől. Témaválasztása, nyelvezete, szóhasználata olyan állandó elemekből építkezik, amelyek egyedivé teszik művészetét. Már a borítókép is ezt a címben megfogalmazott enigmatikus légkört erősíti. A háttérből kirajzolódó Szentpétervár, az egykori hatalmas cári főváros a mindenséget, az előtérben pusztán körvonalaiiban kibontakozó ember a semmit jelképezi.

Az *Aki van, az fél* indító ciklus meghatározza az egész kötet mondandóját, az édenből kidaszított ember félelmeit. Erre rímelnék az indítóvers utolsó sorai is: „Főleg este jut eszembe, / hogy aki van, az fél” (*Vers a vershez*). Az egész kötet alatt olyan érzésünk van, mintha Iancu Laura magától a létezésről félne: „félek, hogy élni kell” (*Hideggel ver*), majd jóval később: „Félek, hogy élni kell, / félek, hogy meghalok” (*A félelem*). Szentmártoni Jánosnak a fülszövegben megfogalmazott ismertetője szerint „Iancu Laura sűrű atmoszférájú verseiben nem mindennapi küzdelem zajlik. A törékeny alkat szívós lelket őriz, amelynek saját félelmei bozótosán kell napról napra átvágnia magát útja folytatásához.”

Minden sorából bizonytalanság, elveszettség, átmenetiség sugárzik: „Váróteremből rendezek hazát” (*Valahol vár*). Mintha nem lennének biztos pontok, válaszok. Sőt, már kérdések sincsenek, csak a félelem vájta hiányok. Magány, fekete szavak, halál, éjszaka, törött cserepek, kidőlt fák, csontok, megfagyott, vergődő angyalok adják ennek az apokaliptikus vízióknak tájelemeit. Mert az egész kötet olyan, mint egy hömpölygő párbeszédés vízió, amelyben Iancu Laura hol az édesanyját, hol a

szülőföldjét, hol az „ácsot”, Krisztust, hol pedig saját benső énjét faggatja. A legfájóbb, hogy a megszólítottak hallgatnak, s ez tovább növeli a versekből kiolvasható kilátástalanságot, magányt, s szinte monológgá alakítja az amúgy nem annak induló textust.

Ezzel válik a kötet az önreflexív líra mintapéldájává. Poétikai eszköztárát, szcenikáját tekintve végtelenül leegyszerűsített, lakonikus, többnyire rímtelen strófák követik egymást. A költő nyíltan befelé fordul, saját énjét vizsgálja. Többek között a *Születés*, a *Monológ tükörrel*, és a *Születésnapomra* című versek intonálják ezt az életrajzi ihletettséget. Olyanok, mint valami pszichológiai memoárok, visszaemlékezésbe zárt kapaszkodó-keresések. Ennek egyértelmű fókuszja az édesanya-motívum, amely egyébiránt az egész kötetben, sőt Iancu Laura egész eddigi költészetében végigvonul. Mintha rajta keresztül akarná vizsgálni saját magát. Ő jelenti a szülőföldet, az elvesztett gyermekkort, a kettészakított létezését. „Kettészakít az út, / egyszerre megyek és / maradok” (*Haza az éjszakában*). A teljesség igénye nélkül a *Szent Mihály*, az *Anyám diót tör*, a *Sötétség*, a *Haza az éjszakában*, a *Föld* című versek egyenesen édesanyjának címzett kérdések sokaságából állnak egybe. Különösen a kötet utolsó ciklusában, a *Vályogfalak között az ég...-ben* erősödik fel ez a vonal. Ezt az alanyi költészetet erősíti az egyes szám első személyű retorika, amely akár csak az anya-motívum, szintén végigvonul az egész költői életművön.

A kötet egyik legerősebb versének a *Szabadnap* című dekadens látomást érezzük: „Öntudatlan élni, akár a csalán. / Arcomnak háttal állni, / előre szaladni, aztán vissza, / sokáig. / Halottak napján lerészegedni, / hogyan másként, / hogyan ne fájni?! És átbortorkálni keresztük, / gyászba öltözött varjak között. // Előtte / kútra megyek, / kimosom a szép szavakat. / Micsoda szenny rakódott rájuk azóta, / hogy véred ontottad.” A vers és a kötet a saját arcának háttal álló ember önazonosság keresése, a semmit a mindennek valló tanácstalan költő segélykiáltása. Iancu Laura költészetének sarokpontjait ismerve azonban

még ezt a segélykiáltást is olyannak érezzük, mint egy hitvallást. Hinni akar a megváltásban, s az ebből fakadó megbocsátásban. A szennyes szavak kimosása a gyónásra való burkolt utalás.

A katolikus hermeneutikából ismert teológiai szóhasználat ellenére a pátosztalanság mindvégig ott lebeg a kötet szövegei felett, amelyet a verstani eszköztelenség, az önkényes sor- és versszak törések csak tovább erősítenek.

A szerző tematikailag látszólag széles horizontot nyit, de ha jobban megvizsgáljuk a versek mondanóját, mindig ugyanoda lyukadunk ki: a lét elviselhetetlennek tűnő mélységeihez. Az elvesztett szülőföldhöz, mint a visszahozhatatlan múlt-hoz – „Miféle táj vagy szülőföld...” (*A félkegyelmű 2.*) –, a magányos szerelemhez, mint a jelen fájdalmas valóságához – „ma is csak magam mellé fekszem” (*Láz*) –, és a visszhangtalansághoz, mint a kilátástalan jövőhöz – „bölcseben telelő holnapunk” (*Fagy*). A nagy műgonddal megformált versekben, mint egyedi kiskompozíciókban tárulkozik ki előttünk a költő, amilyenl csak a Pilinszky-verseknél találkozhatunk. A különbség az, hogy míg ott a metafizikus létbiztonságot, itt inkább ennek a fordítottját érezzük dominánsnak.

A kötetten végigvonuló sötét tónusokkal festett költői világképet a szerzetesi zsolozsma periodicitásához hasonlóan időről időre előkerülő imádságok tagolják: *Imádság*, *Archaikus ima*, *Ima a feloldozásért*, *Miatyánk*. S bár az imák is az aggodalom hangján szólnak, mégsem ennyire negatív és egyszornyi pozitív jeleiben – fontos, hogy ebben a sorrendben – bukkan fel először valami más, valami plusz. Mintha valami orvosi eszköz monitorján keresztül látnánk a Iancu Laura bensőjében zajló hullámzó kedélyvilág kifejeződésének üzeneteit. Elégtelennek tartja a devalválódott sza-

vakat, ezért már csak jeleket alkalmaz. „Tudom, hogy árnyékomba’ jársz. / Követsz, megállok és megállsz. / - - - - - / + + + + + + + +” Talán csak mi érezzük így, de a számszerűleg egyel több pozitív jelnek is jelentőséget kell tulajdonítanunk e különleges megoldás kapcsán.

Az öt ciklus is inkább pozitív kicsengésű fejlődési ívet sejtet. Az *Aki van, az fél* és az azt követő *Mintha mit sem értene* bizonytalanságát a *Fogózik füst a lánggal* „kapaszkodása” vezeti át *Az ember végül készen áll* és a *Vályogfalak között az ég* ciklusok reménykedő hangvételéhez. Iancu Laura is készen áll, elfogad – ha nem is könnyen.

Mindezek miatt inkább a kötet hátsó borítóján szereplő *Tavaszdik* című vers mondanójában akarunk hinni, amelyek, mint „Két állomás közt a gyolcsok / Fehérbe fonják...” a költő lelkét. Már a cím is valamiféle újjászületést hirdet, s ugyanerre utal a verset mintegy keretbe foglaló fehér szín megjelenése az első és az utolsó sorokban. A kötetet belengő komor színek oppozíciójában felüdülésként hat e természeti képekkel jelölt lelkiállapot-ábrázolás, amely felülírja Iancu Laura személyes passiójának allegorikus állomásait. A hit és a megmaradás reménységének fehérsége világlik ki a sorok közül. A fölrepedő éjszaka alól kitörő „fehér szél” lesz az, amely a vers és a kötet végére fehérbe fonja a költő lelkét, s ugyanez a végső megmérettetésben való bizalom érhető tetten a *Stációk* című versben is: „kitapogat az ács, megmér, / szüzek, lámpások kapuba” (*Az ács*).

Az *Akinek a semmi a mindene* nem könnyű olvasmány. Azon a bizonyos megmérettetésen azonban – ha rajtunk múlna –, bizonyosan a „kapuba” rendelnénk alkotóját, hogy beléphessen abba a világba, ahol a minden és a semmi összeér, és egyet jelent.

Bartusz-Dobosi László